

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 2. Ljubljana, 16. prosinca 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Gmotno stanje slovenskega učiteljstva. — J. M.: Narodna naobrazba in vzgoja. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike iz Kranjskega. — Pavel Križ: Prijateljeva pisma. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listek upravnništva. — Listnica upravnništva. — Listnica uredništva.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

Gmotno stanje slovenskega učiteljstva.

II.

Do sedaj smo govorili le o pravicah in dohodkih učiteljev, ostaja nam še beseda o delu, dolžnostih in opravilih, katera so združena z učiteljsko službo.

Postava pravi, da mora učitelj poučevati v šoli do 30 ur na teden in sicer do 40 otrok. Samo na sebi je to videti kaj lahko, kajti potem ne pride niti 5 ur na dan. A to je le na popirju, v resnici pa mu vzame šola več kot še jedenkrat toliko časa, kajti s šolo so združene pisarije: katalogi, spričevala, tedniki, vsakovrstni zapisniki in še — popravljanje nalog ter pripravljanje za pouk. Kar se tiče števila otrok, katero pripada postavno na jednega učitelja, moramo z mirnim srcem trditi, da na kmetih pripada na vsakega učitelja vsaj dvakrat toliko otrok, kolikor mu jih nalaga zakon. Vsak pameten človek bi mislil: ako učiš več otrok, kakor ti velewa postava, dobiti moraš tudi večjo plačo. To pravilo, katero velja deloma pri roko-delcih, ne velja popolnoma nič za učitelje. Ako učijo tudi največje število otrok, ne dobijo niti krajearja večje plače. To je sicer krivično, a resnično je vendar le.

Toliko površno o delu v šoli. Dični naš pesnik Simon Gregorčič poje: „Dolžan ni samo, kar vелеva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.“ Ako veljajo te besede za vse stanove, veljajo še posebe za učiteljski stan. Od učitelja se nekako zahteva, da mora žrtvovati še zadnje svoje moči, še zadnjo svojo prosto urico delovanju za narod. Ako je kje na deželi kako bralno, pevsko ali drugo narod-izobraževalno društvo, dobimo povsodi učitelja tam kot delavca — popolnoma brezplačnega delavca. Mnoge občine se ponašajo z izurjenim pevskim zborom. Čegav trud je to dosegel? Pozno v noč, ker po dnevu ni časa, trudi se učitelj s pevci, ter si tako krati prepotrebno spanje. To pa dela, da ugodi želji ljudstva, katero hrepeni po izobrazbi; žrtvuje se za narod, ker je njega zvesti sin. Kjer je kaj dela, tam najdemo učitelja.

Oglejmo si še učitelja v primeri z drugimi — stanovi. Zakon ima učitelja v mislih kot uradnika. Zapisrega se učitelja tako, kakor druge državne uradnike; politične pravice so tudi blizo jednake. In res, učitelji, kateri so neposredno v državni upravi stojećih šolah nameščeni, vpoštevajo se kot uradniki, četudi imajo ravno iste študije in izpite, kakor vsak drug ljudski učitelj. Država pa je prepustila ljudske učitelje — skoraj vse — na milost in nemilost deželam; le tako je mogoč tak razloček v plačah med posameznimi deželami. Državna šolska postava določa le splošno pravilo glede plač, namreč, da mora vsak učitelj imeti najmanj tako plačo, da zamore z družino stanu primerno shajati — brez vsakih postranskih zaslužkov. Tako je na popirju; v resnici je pa ravno narobe, in večina komaj shaja z vsemi mogočimi postranskimi zaslužki. Je že tako: samo, da je postava na popirju prava in dobra — v dejanju pa naj se izvršuje kakor hoče! Pesek v oči pravici, katera je že davno ob čisti vid!

Posamezne dežele so po svojih deželnih zborih deležne več ali manj v nebo vpijočega greha ter pridržujejo ljudskemu učitelju tako plačo, kakoršna jim gre po državni postavi. Merilo plači ljudskega učitelja je dala država s tem, da sama pošteno plačuje svoje državne ljudske učitelje kot uradnike 11. in 10. plačilnega razreda. Posamezne dežele pa delajo učiteljem večje ali manjše krivice, ker le redki so učitelji, kateri v posameznih deželah dosežejo plačo državnih uradnikov in sicer le najnižji razred. Velika večina učiteljev — n. pr. na Primorskem skoro vsi — ne dosežejo plače državnih uradnikov, ampak komaj plačo državnih služabnikov, kakor: orožnikov, finančnih stražnikov, uradnih slug, pometačev uradov, pismonošev itd. In vendar se od vseh teh — državnih služabnikov — ne zahteva 12letna šola, ne matura, ne drugi izpit i. t. d., ampak zadobiti zamore tako službo vsakdo, posebno ako je bil vojak in je v ljudski šoli se naučil brati

in pisati. In vendar so državni služabniki v marsičem na boljsem, nego pa ljudski učitelji, posebno glede penzije. Še vedno je resničen pregovor starih paganskih Rimljanov, da kogar sovražijo bogovi — narede ga učiteljem!

Končno nam še preostaja izpregovoriti o potezanju učiteljev za zboljšanje gmotnih razmer. Učitelji smo še precej dobro organizovani: imamo okrajna, deželna učiteljska društva in celo „Zaveze“ raznih učiteljskih društev. — Delovanje teh društev je večinoma zanotranjo šolo, za pouk, a vendar se leto za letom oglašajo s prošnjami za zboljšanje plač. V arhivih deželnih zborov leže že celi kupi takih prošenj ter spe spanje — pravičnega. V nekaterih deželah so sicer dosegli nekaj zboljšanja n. pr. na Štajerskem, Kranjskem, Koroškem in vseh severnih deželah — le v Galiciji in na Primorskem je bilo vsako prosjačenje zaman. V Galiciji n. pr. so učitelji celo umirali za lakoto in pomanjkanjem. Znameniti so bili pojavi na Goriškem v zadnjem času.

Narodna naobrazba in vzgoja.

Spisal J. M.

II.

Narod slovenski stanuje po vaseh, malih in večjih mestih. Po vaseh in malih mestih so družbinske razmere več ali manj slične, samo v večjih mestih kakor v Ljubljani, Trstu in t. d. se razločujejo od prejšnjih.

Kako povzdigniti in pospešiti naobrazbo in vzgojo na kmetih in malih mestih na jedni strani, v srednjih in velikih mestih na drugi strani, bodi snov naslednjim vrsticam.

Velike iznajdbe v našem stoletju so gospodarske razmere, francoska revolucija s svojimi posledicami pa politično življenje ljudstva postavila na vse drugo stalo. Življenje narodovo in tudi njegovo naziranje o vseh pojavih javnega življenja se pa še vedno giblje v refleksijah na stare dobre čase. — Kolo napredka in političnih prememb pa se vrti neprestano in s podvojeno hitrostjo, in ljudstvu, ki se ne ozira na ta velikanski napredek in izpremeno gospodarskih razmer, preti poguba. Vsak trezen in razumen rodoljub ima tedaj važno dolžnost, prvič odpirati ljudstvu oči in mu kazati, kje mu preti materialna in moralna nevarnost in drugič, opozarjati ga, da se te nevarnosti in gotove pogube reši le s tem, ako si z izobraženjem svojega uma, pribori za življenski boj potrebno orožje ter z odpravo slabih razvad, ki so se deloma ohranile iz prejšnjih časov, deloma pa izumile iz novih narodno-gospodarskih razmer, okrepi svoje telesne in du-

ševne sile. — Potemtakem je dolžnost razumnikova, narod vzgojevati in ga naobraževati.

Storilo se je in stori se marsikaj v tem oziru. Saj imamo narodne šole skoraj v vsakem selu, in analfabeti ginevajo od leta do leta. Tudi družba sv. Mohorja upliva blagodejno na razvoj narodov, a neresnico bi govoril, ko bi trdil, da se stori že dovolj, kajti manjka nam živo dejstvujočega naobraževanja in odgojevanja narodovega od strani razumnikov! In dokler se ne zgodi to, ne bode ne šola ne cerkev znatno izboljšala razmer. Kdor ni slep ter ima srce in razum za blagor narodov, naj le pogleda nekoliko v déžél in videl bo med ljudstvom — ne rečem povsodi — ali vendar pogosto, nezaupnost in trmoglavost proti vsaki novotariji, nezaupnost in boječnost pred vsako gosposko suknjo, kakor da je narod še sedaj mnjenja, da za vsako gosposko suknjo tiči eksekutor ali pa priganjač izza osemindesetega leta! Pretepi, poboji in surovost med narodom so vsled slabe, ponarejene, a cene pijače v večji meri v navadi kakor nekdanj, dasi je naše ljudstvo v svojem jedru dobrosrčno in ljubeznjivo.

Narodna šola je na teh razmerah nedolžna, ker ona, kakor sem že rekel prej, položi samo temelj naobrazbi in vzgoji, krivi pa so drugi faktorji. V prvi vrsti je tem razmeram krivo vse slovensko razumništvo, ker se za naobrazbo celokupnega naroda vse premalo briga, v drugi vrsti pa tudi mnogobrojni in uplivni duhovski stan, držeč se večinoma pri pouku in vzgoji suhoparnega načela, ker od leta do leta poboljšuje in vzgaja ljudstvo z grožnjo! — Svečeniški stan je svet in vzvišen, saj uči najsvetejši in najlepši nauk Odršenikov, ali vzlic temu vzvišenemu nauku in vzlic brezmejni oblasti duhovnikov na duše, se telesa vernikov še vse preveč kopljejo v grdih kvarnih razvadah. — Da pa ne bode zamere, izjavljam, da ne očitam nikomur zanemarjanja stanovskih dolžnostij — a „kar more to mož je storiti dolžan“, in tega, kar more za narodno odgojo storiti, ni storilo ni posvetno ni duhovsko razumništvo.

Vprašanje je sedaj, kako in kje v prvi vrsti delujmo v prosep narodne prosvete? Vprašanje je z lahka odgovoriti z besedami: da tam, kjer je narodna naobrazba in vzgoja najnedostatnejša in ta je pri narodnem naraščanju od 14 leta dalje. Za malo deco skrbi šola, za odrasle, zrele može skrbe vsaj deloma politična društva, a za zrelejšo mladino — nihče, akoravno ravno ta najbolj potrebuje vzgoje in naobraževanja. Tu je ona velika vrzel v narodni vzgoji, katero moramo zaježiti, ako hočemo vzgojiti za bodočnost krepak, razumen in trezen narod.

Kaj pa podajajmo mladini? Dajmo ji vse, kar jo veseli, a ni za njo škodljivo. Dajmo ji knjig poučnega in zabavnega značaja. Skrbimo, da se bode gojilo med mladino umetno petje in pustimo ji tudi ples,

telovadbo in tako dalje. Sedaj je v tem pogledu jako žalostno. Namesto, da imamo v vsaki večji vasi knjižnico in pevsko društvo, kjer bi si mladina s pisano besedo bistrila um, s petjem pa zabavala in blažila srce, imamo rajši v vsaki drugi hiši krčmo, kjer se ob nedeljah zbira mladina na ples in ko se je od pijače razvnela mlada kri, se dogaja kaj često — kletvina, razgrajanje in — pobjoj. Nisem sovražnik plesa — Bog varuj! — saj ga še ne zametajo strogi cerkveni učeniki: sovražim in obsojam pa plese v tej obliki, ki se prirejajo po vaseh, kjer se popiva, pleše in kjer se razburjena ljubosumnost kaj često pojavlja v pesti in kolu nad glavo zopernikovo.

Plemenito dušo v krepkem zdravem telesu imej naša mladina, naša nada in naš ponos. To je pa le mogoče, ako se vse razumništvo zavzame zato, da po vseh krajinah slovenskih vzrasejo kmetška ali recimo narodna bralna društva, narodne knjižnice, narodna pevška in kjer mogoče tudi telovadna društva. — Imamo sicer tudi po selih in trgih sem ter tja bralna društva, ali ta po večini ne zadostujejo našemu namenu, ker se v teh društvih shajajo večji del samo taki ljudje, kateri ne potrebujejo pouka. Narodnih bralnih društev, narodnih knjižnic za ljudstvo pa je še zelo zelo malo, dasi je mladina preprostega kmeta ter težaka v prvi vrsti potrebna izobrazbe, pouka in plemenite zabave.

Ozrimo se sedaj nekoliko v mesta! Ako imaš bistro oko, opaziš tudi v vzgoji mestne odrasle mladine mnogo nedostatkov. Posebno najrevnejši med revnimi so tako rekoč sami sebi prepuščeni v tem širokem svetu. Mesta imajo pač svoja pevška, bralna, telovadna in druga društva, a vprašanje, soli vsi slojevi mestne družbe deležni teh vzgojevalnih in izobraževalnih društev, moramo zanikati. Nekatera društva z vzgojevalnim namenom so pristopna le tistim, ki morejo z znatnimi zneski prispevati k vzdrževanju, druga zopet so pristopna le gotovim kategorijam mestnih stanovnikov n. pr. družbe rokodelskih pomočnikov, a društev pristopnih vsem slojem narodne mladine ni.

O javnih knjižnicah pa še ne govorim, kajti celo v središču naroda, v Ljubljani nimamo niti jedne javne narodne knjižnice!

Večkrat se toži o sprijenosti mestne mladine, a ne stori se skoraj nič za njeno vzgojo in še to kar se stori, se po napačnem načelu uravna, ker se mladostnemu temperamentu stavijo preozke meje. Naj navedem samo jeden značilen slučaj. V Ljubljani se je ustanovilo pred dvema letoma katoliško društvo delavk, poleg drugega tudi z namenom, da imajo delavke v društvu nekako pribežališče pred pretečo нравno nevarnostjo. Društvo pa je ustanovljeno na tako ozkem, tesnosrčnem stališču, da živahne zabave in razvedrila željne ženske delavske mladine v večini nikdar ne spraviš v to strogo družbo. Celokroj obleke bi radi spravili pod paragrafe! Razumemo blagi namen

ustanoviteljev, ali uspeh truda bude minimalen, kajti tista dekleta, ki so v družbi, ne potrebujejo društvenega varstva in vzgoje, a one ki jo potrebujejo, niso v družbi.

Vseh razumnikov dolžnost pa bodi, najti srednjo pot, da podajo narodni odrasli mladini tako vzgojo in zabavo, ki bo mikala mladino, ob enem pa blažila srce ter bistrila um. Potem bode ob enem posledica tega, da mesta ne bodo več brezdno, kjer narod telesno in moralno propada.

Narod v celoti bode prej ali pa slej deležen vseh javnih državljanskih pravic, in sveta dolžnost vsakega rodoljuba bodi, da se narodu poskrbi za to potrebna vzgoja.

V dosego tega zmotra moramo pa skrbeti za:

1. ustanovitev bralnih društev in javnih knjižnic vsaj v vsaki vasi, kjer je narodna šola;
2. ustanovitev pevskih društev;
3. ustanovitev javnih knjižnic po večjih mestih s primerno veliko bralno sobo;
4. ustanovitev telovadnih društev;
5. uvedenje predavanj o vseh strokah človeškega znanja;
6. ustanovitev igralnih družeb, ki bi prirejale predstave tudi po večjih vaseh in trgih.

Kako bi se dalo vse to izvršiti, o tem razmotrivam v sledečem članku.

(Dalje prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

H.

O zgodovini avstrijsko-ogerske pogodbe.

(Dalje.)

 tej adresi so zahtevali obnovitev prejšnje ogerske ustave, stare pravice in svoboščine in venčanje ogerskega kralja. Potem šele naj se uredi razmerje med Ogersko in drugimi deželami naše države. A pogajanja z Ogersko so se razbila. Erdeljski poslanci so sicer ustopili v širši državni zbor na Dunaju, a s tem se ni veliko doseglo.

Schmerlingova politika tudi v Avstriji ni uspela, ker je imela mnogo nasprotnikov. Pri proračunski razpravi leta 1865. je zlasti Moric pl. Kaisersfeld ostro obsojal Schmerlingovo politiko in se odločno potezal za ogerske pravice. Schmerling se je branil in skušal dokazati, da morajo Ogrji pripoznati državno ustavo. Na ta način je upal,

da se bodo udali Ogri. Položaj naše države nasproti inozemstvu ni bil ugoden, zlasti s Prusijo in Italijo ni imela Avstrija prijateljskih razmer. Schmerlingovi neuspehi so končno cesarja pripravili, da je 27. mal. srpana odslovil Schmerlingovo ministerstvo.

Franc Deák je mnogo k temu pripomogel, da se je izpremenil notranji zistem. Priobčil je namreč v časopisu „Pesti Napló“ dne 16. mal. travna znameniti velikonočni uvodni članek, v katerem se je naravnost obrnil na cesarjevo modrost in pravicoljubje, da se zopet začnejo razprave o ureditvi avstrijsko-ogerskih razmer. Z odstopom Schmerlingovim se je tudi za nekoliko časa razveljavila februarska ustava, kar je vzbudilo novo nezaupanje na Ogerskem. Vendar pa se je zopet sprožilo ogersko vprašanje. Dunajski in peštanski časopisi so se mnogo bavili s to rečjo, politiki so se pa posvetovali o nadaljnjih korakih. Nj. veličanstvo je želelo, da se končno rešijo obestranske razmere. Za spravo je delovala tudi nova ogerska vlada, v kateri je bil Jurij pl. Majláth dvorni kancelar, baron Pavel Sennyey pa taverinik in predsednik ogerskega namestništva. V Avstriji pa je ministerski predsednik grof Rihard Belcredi dobil naročilo, da se pogaja z Ogri zaradi pogodbe.

Cesar je potem sklical ogerski državni zbor, ki se je sešel dne 10. grudna l. 1865. V prestolnem govoru je cesar posebno naglašal, da ima državni zbor najprvo določiti Ogerski in drugim deželam širne države skupne reči. Četudi je bilo še mnogo ovir odstraniti, vendar so bili poslanci mirnejši nego leta 1861. Izvolili so meseca svečana l. 1866. poseben odsek, ki bi izdelal načrt o „skupnih rečeh.“ Predno pa je odsek svoje delo dovršil, nastala je vojska s Prusi in Italijo. Odsekovo poročilo je služilo v podlago ogerskemu zakonskemu členu XII. z leta 1867, s katerim je Ogersko dovršilo državnopravno pogodbo.

Cesar je imenoval že dne 20. svečana l. 1867. ogersko ministerstvo, in s tem se je uvedel državnopravni dualizem. Avstrijski državni zbor pa je bil sklican šele 18. sušca, torej šele potem, ko so bili Ogri že dosegli svoje zahteve. Torej se je tudi avstrijski državni zbor udal v svojo osodo ter potrdil novo pogodbo. Dne 8. rožnika so Ogri venčali svojega kralja. Avstrijske zakone o skupnih rečeh, o delegacijah in o skupnem ministerstvu so proglasili dne 21. grudna l. 1867.

Avstrijsko-ogerska pogodba se ni sklenila na določen čas, ampak ima zakonito veljavo toliko časa, dokler obstojé v pragmatični sankciji in v zakonu z leta 1867. določeni pogoji. To pravomočno pogodbo ne morejo enostransko premeniti ali celó odpraviti. Sedaj se vršéca pogajanja o avstrijski ogersko pogodbi ne bi mogla odpraviti pogodbe same, ki bi ostala pravomočna tudi v slučaju, da se ne obnovi do konca leta 1897. sklenjena gospodarstvena pogodba.

Državnopravno pogodbo z leta 1867. so doslej že nekoliko spremenili s tem, da so razširili področje skupnega ministerstva in delegacij. Po avstrijskem zakonu z dne 22. februarja 1880. in enakem ogerskem zakonskem členu VI. z leta 1880. upravlja namreč Bosno in Hercegovino skupni državni finančni minister, letni proračun za upravo imenovanih dežel pa spada v področje delegacij. Omenjena zakona sta torej pomnožila obema državnima polovicama skupne reči.

(Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

(Spisal Jos. Ciperle.)

3. Kranjsko v stari dobi.

Nala je Kranjska dežela. A vendar znamenita je že po svoji legi in po svoji zgodovini. Ni je bilo do najnovejšega časa zemlje v Evropi, koja bi bila poklicana v zgodovini igrati takovo ulogo, kakoršno je igrala ravno zemlja Kranjska. Ni je pa tudi zemlje v Evropi, koja bi bila toliko trpela, ki bi bila toliko napojena s krvjo vojniov, kakor ravno zemlja Kranjska. Vrag za vragom si jo je prisvojal že od pamtiveka, vrag za vragom je teptal in pustošil nje tla, vrag za vragom je moril in žgal po nji. Cela Kranjska ima zgodovinska tla, ni ga v nji skoro kraja, kjer bi se ne bilo vršilo kdaj kako zgodovinsko dejanje. Prvi vragi, ki so divjali po nji, so bili Rimci, za njimi so pridrvili Hunci, potem razni grmanski rodovi, za temi Turki, Benečani in v najnovejši dobi še Francozi.

Najvažnejšo ulogo je pa igrala Kranjska v bojih proti Turčinu, onemu nekdanjemu zakletemu sovražniku evropske kulture. Doba turških vojsk je pa tudi v istini junaška doba naroda slovenskega. Skozi stoletja je bila Kranjska dežela oni mogočni zid, ob katerega se je zaletaval kruti Turčin, hoteč porušiti Avstrijo in Nemčijo. Med tem, ko so stali prebivalci Kranjskega stoletja na straži, živeli so narodi na severu in zapadu Evrope v miru, gojili svoje literature in jezike, ter so postali mogočni in merodajni v književnosti in politiki. Kranjska dežela pa je zaostala žalibog v tem iz navedenih vzrokov, kajti v vednih bojih se ne goji književnosti. V zahvalo zato gledajo pa danes srpo Kranjsko deželo oni, kojim je bila nekoč zaščitnica, ker hoče ona z lastnimi močmi povzdigniti se na ono stališče, koje zavzemajo že druge dežele. Raje bi pač videli ti ljudje, da bi se ona po njih navodilih ravnala, ne iz ljubezni do nje, marveč iz gole sebičnosti. Zastonj Slovencu namreč še nihče ničesa ni storil.

Pod oblastjo Rimljanov je pripadala Kranjska dvema rimskima provincijama: Panoniji in Iliriku. Reka Sava je bila meja med

tema pokrajinama. Kos Kranjske, ležeč na levem bregu Save, spadal je k Panoniji, in oni, ležeč na desnem nje bregu, t. j. južno Kranjsko, prikojen je bil Iliriku.

Obe provinciji: Panonija in Ilirik sta bili jako veliki. Meje Panonije so bile na severu in vshodu reka Donava; na zapadu Julske planine, Karavanke, štajarsko gorovje in tako zvani „Mons Cetius“, sedanji Dunajski log (Wienerwald); na jugu pa reka Sava.

K Panoniji je pripadalo tedaj severno Kranjsko, t. j. skoro celo Gorenjsko, Štajarsko, severni del Hrvaške, Slavonija, zapadni del Ogrske in vshodni del Spodnje Avstrije.

K Iliriku pa južni del Kranjske, Istra, južna Hrvaška, Dalmacija, Bosna, Črna gora i. t. d.

4. Prvotni prebivalci Kranjskega.

Prvotni prebivalci Panonije in Ilirika, tedaj tudi Kranjskega, so bili — po Herodotu — Ilirci. Herodot je najstarejši grški zgodovinar, imenuje se zato tudi oče zgodovine. Opisal je boje Grkov z barbari — tako so imenovali namreč Grki vse tuje narode. Toda preden se je lotil tega dela, prehodil je sam dežele teh barbarov, seznanil se ž njimi in njihovimi šegami, ter vse to zabilježil vestno v svoji zgodovini.

Drugi pisatelji po zopet imenujejo te prebivalce Vende ali Venete. — Toda, kakega rodu so bili ti Ilirci ali Veneti, tega ne povedo niti Herodot, niti drugi. Da niso bili Grki, o tem priča že to, da so bili Grkom barbari; da pa tudi niso bili onega plemena, kakor v Italiji bivajoči narodi, to pa Herodot trdi sam. — Zopet drugi pisatelji pa trdijo kar naravnost, da so bili stari Ilirci Slovani.

Oče te prevažne ideje ni nihče drugi, nego naš slavni Vodnik. V svoji slavni pesmi „Ilirja oživljena“ poje on:

„Od nekedaj tukaj
Stanuje moj rod;
Če ve kdo za druž'ga,
Naj reče: od kod.“

Znanstveno obdeloval je pa to idejo prvič dr. Ljudevit Gaj. Ilirci so mu pravi pravcati Slovani, njih jezik je bil slovanski, in sedanji Slovenci in Hrvati so pravi njihovi potomci, in oče slovenskemu in hrvatskemu jeziku je jezik starih Ilircev. Imel je Gaj svoj čas mnogo pristašev. Med Slovenci so bili v prvi vrsti: Stanko Vraz, Jurij Kobè, Božidar Raič, Davorin Trstenjak, dr. Toman, dr. Razlag, Matija Majar, in nekaj časa tudi dr. Jakob Zupan.

Toda ta lepa ideja je žalibog zaspala; in dan danes ni ga pisatelja, ki bi si upal v javnost stopiti s trditvijo, da so bili stari Ilirci Slovani.

Žalibog, — sem dejal. Saj vendar ni težko izprevideti, da imajo vsa imena ilirskih krajev, rek i. t. d. slovansko koreniko. Ali ne spominja latinsko ime „Mare adriaticum“ na slovenski izraz: Jadransko morje? Ali je morda kaka razlika med imenom ilirske trdnjave „Metullum“, in sedanjimi Metljami, koje so sezidali Slovenci blizu razrušenega Metula. Ali imeni rek Save in Drave (pri Rimljanih Savus in Dravus) nimata slovanske korenike? Ali ni „Corcaras“ nastal iz Krke? Tisti, ki bi ne hoteli priznati tega, morali bi trditi prav za prav, da smo Slovenci imena svojih rek poslovenili iz latinščine. Tega pa vendar še ni trdil nihče.

A še nekaj drugega nas dovaja do zaključka, da so bili prastari stanovalci Panonije in Ilirika Slovani. Kakor sem že dejal, imenujejo nekateri pisatelji Ilirce tudi Vende ali Venete. — Če pa pomislimo, da so Grmani imeli za Slovane vedno v rabi ime Vendi, — in končno še, da še dandanes imenujejo Slovence, bivajoče po Štajarskem in Koroškem, „Winden, Wenden ali Windische“ — ne moremo si res misliti drugega, nego da so že od pamtiveka bivali Slovani od Donave do Jadranskega morja.

(Dalje prih.)

Prijateljeva pisma.

(Piše Pavel Križ.)

II.

Zakaj ti pa pišem o tem, prijatelj?

Vidiš, učitelj si, zatorej vedi in znaj, da moramo v šoli pred vsem in ob vsaki priliki gojiti resnico in resnicoljubje v otroških srcih. Navduševati je treba mladino za resnico, spoštovanje in ljubezen do nje ji mora preiti v kri in meso, postati mora toliko neločljiva njena last, da je ne zataji, da se je ne boji nikoli! Kazati se mora mladini z živimi vzgledi, kako so se ljudje vedno potegovali za resnico, kako so jo branili, kako so morali trpeti zanjo, a ostali so ji zvesti do zadnjega diha, zakaj bilo jim je zadostno plačilo mirno srce, čista vest, zadovoljstvo s samim seboj. Mislim, da je najmočnejše vplivajoči vzgled življenje Gospoda našega, ki je učil sveto resnico, kateri so se upirali svetohlinski farizeji, ki so končno tirali resnico samo v smrt. Bila je zmagana na videzno za hip, a potem se je dvignila mogočna in slavna.

Toda kaj bi ti govoril o tem! Veren človek si, kakor smo vsi slovenski učitelji (četudi nas siloma pitajo z brezvrstvom) zatorej vse to že veš!

Jovo moj, sam si mi že pravil, kako te zaboli srce, če imaš v šoli dečka ali deklico, ki laže. Rečem ti, da je ta bol znak plemenitega srca, zakaj ono se boji za otrokovo prihodnost! Boji se zanjo! Kdor laže, ta krade. Lažnjiv otrok zanemarja svoje dolžnosti, vedno misli samo to, kako bi se lagal, da bi z lažjo opravičeval prejšnjo svojo laž. In tako je vse, kar misli, laž, kar govori, laž! Brez sramu je tak otrok; laže samemu sebi, laže tako, da še sam ne ve, kaj laže: verjame — kakor pravimo — svoji laži! Kako pa poznaš takega otroka?

To oko, to oko!

Tu je treba hitre pomoči. Bog ne daj, da bi ga v začetku tiral pred javno sodbo, pred druge součence! Pokliči lažnika k sebi, prijazen mu bodi, in med štirimi očmi naj ti prizna svojo krivdo. Posvari ga, a glas ti ne bodi trd in osoren, kaži se mu dobrega. Otroku se taja srce ob tvojih opominih, nekako čudna bol mu prešinja prsi, voljan je, da ga oviješ okrog prsta. Zdaj bodi trši ž njim, trši, a ne pretrd, opominjaj, govori v odprto srce! In glej, tisto oko, ki je bilo prej žalosten odsev popačene mlade duše, tisto oko zalijejo solze, solze . . .

Prijatelj moj, če si ravnal tako, dosežeš več, nego z grda, uničiš dostikrat nagnenje k slabemu, rešiš otroka, daš ga zopet človeški družbi, storil si lepo, veliko delo. A zdi se mi, da ti je dražje, prijatelj, ako ti ni treba preobračati takih pokvarjenih otrok. Kako si srečen, če zreš pred seboj učence in učenke, ki te gledajo zaupno in nedolžno, ki jim kipi čisto srce, čista duša iz jasnega očesa! Tedaj bi stegnil roke in objel bi vse in vse prižel na srce svoje.

In daj Bog, da bi bilo vedno tako!

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Zborovanje slovenskega učiteljstva.) Dne 28. in 29. grudnia 1896. je zborovalo slovensko učiteljstvo v Ljubljani in sicer prvokrat letos v „Narodnem domu“.

V ponedeljek, dne 28. m. m., je bil ob 6. uri zvečer v klubovi sobi „Narodnega doma“ občni zbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Društveni predsednik, gosp. nadzornik Andr. Žumer, otvori zborovanje s presrečnim pozdravom, v katerem je izrazil veselje, da se zanimanje na prekornostno društvo širi bolj in bolj. Učiteljstvo samo deluje zanj s pohvale vredno vnemo, saj pripozna korist učiteljskega konvikta, kar kaže tudi s tem, da se je zborovanja udeležilo v tolikem številu. Društveni tajnik gosp. Juraj Režek poroča o delovanju društvenega odbora v pretečenem letu ter imenuje razne dobrotnike, ki so društvu priskočili na pomoč. Tem prijateljem svojim

izreče občni zbor najtoplejšo zahvalo. Iz tajnikovega poročila povzamemo, da šteje društvo v drugem letu svojega delovanja 2 pokrovitelja, 1 ustanovnika, 70 rednih članov in 100 podpornikov. Blagajnik gosp. Jakob Dimnik poroča, da je naraslo društveno imetje na 4000 kron, katere so naložene plodonosno v mestni hranilnici ljubljanski. K peti točki dnevnega reda „razgovor o konviktu“ se oglasi g. Režek in v daljšem govoru razpravlja o notranji uredbi konvikta in o načrtu in troškovniku cele stavbe, kakor se je že razpravljalo v društvenem odboru. Koncem svojega govora stavi predlog: 1. Društveni odbor naj se čim prej obrne do veleslavnega obč. zastopa deželnega slohnega mesta Ljubljane s prošnjo za brezplačni prostor, oziroma za znižano ceno tega prostora, ki naj bi uimeril vsaj 12 arov. 2. Obrni se do kakega izvedenca inženerja za izdelanje načrta in troškovnika za stavbo. 3. Stopi v dogovor s katero hranilnico zaradi dobave posojila. 4. Ako se mu vse to posreči pred letom dnij, skliči izvanredni občni zbor v končno poročanje in odobrenje. Po kratkem priporočilu odbornika g. E. Gangla so bili vsi predlogi vzprejeti jednoglasno. V odbor, ki se je precej konstituiral, so voljeni gg.: Andrej Žumer (predsednik), Franc Gabršek (I. podpredsednik), Josip Cepuder (II. podpredsednik), Juraj Režek (tajnik), Jakob Dimnik (blagajnik) in Franc Črnagoj, Jakob Furlan, Eng. Gangl in Janko Likar (odborniki). (Konec prih.)

Vestnik.

70-letnica v naši cesarski hiši. Dne 11. t. m. je dovršil svoje 70. leto nadvojvoda Rajner, bratranec našega cesarja. Nadvojvoda Rajner ni le izboren vojak, ampak tudi vnet pospeševatelj znanosti in umetnosti. Kakor vsikdar, v dnevih jasne sreče in v časih nezgode, se tudi ob tej priliki ljudski učitelji z udanostjo in hvaležnostjo spominjajo svoje prejasne vladarske hiše ter čestitajo odličnemu članu te hiše na sreči, da mu je Božja previdnost dovolila doživeti ta častni dan v zdravju in veselju.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. Gospa Puppis Vincencija, učiteljica v Košani, 0-60 gld.; g. Kalan Franc, nadučitelj v Šmihelu pri Novem mestu 2-40 gld.; g. Kalan Miha, nadučitelj v Št. Petru na Krasu, 1-80 gld.; g. Zoré Franc, učitelj v Šmartnem, 3-60 gld.; g. Wigele Ferdo, učitelj v Starem trgu p. Ložu, 2-40 gld.; gđe. Miklavčič Franja, učiteljica v Kranji, 2-70 gld.; gđe. Rooss Marija, učiteljica v Kranji, 1-80 gld.; gđe. Jugović Franja, nadučiteljica v Kranji, 3 gld.; g. Andoljšek Bernard, nadučitelj v Dragi, 3-60 gld.; g. Guštin Milan, učitelj na Jesenicah, 2 gld.; g. Koželj Gregor, učitelj v Št. Gotardu, 1-50 gld. Gosp. Anton Skala, nadučitelj v Vipavi, 1-50 gld.; g. Lj. Kranjc, učitelj v Lozicah, 0-60 gld.; gospa Marija Moser, učiteljica v Št. Vidu, 0-60 gld.; gđe. Ant. Avgustin, učiteljica v Vipavi, 1-20 gld.; gđe. Marica Mahorčič, učiteljica v Šturiji, 0-60 gld.; g. Ad. Sadar, učitelj v Budanjah, 0-60 gld.; g. Anton Smrdelj, učitelj na Planini, 0-30 gld.; g. Matija Jug, učitelj na Colu, 0-30 gld.; g. Ed. Markošek, učitelj v Podkrajju, 0-30 gld.; g. Korbar Avgust, nadučitelj v Št. Vidu n. Cerknico za polleta 1897 1-80 gld.; g. Matija Petrič, učitelj v Strugah, 20 gld. za t. l.

Učiteljski konvikt. G. Ivan Rodič, učitelj v Stopičah, 4 K; g. Franc Koy, trgovec v Travniku, 4 K; g. Franc Črnagoj, učitelj na Barji, namesto venčka svoji učenki Anici Likarjevi 4 K; učiteljstvo I. mestne šole v Ljubljani kot odkup od novoletnih voščil 8 K; g. Juraj Režek letnino 2 K; g. Peter Mayr-ja omizje v Kranji o priliki slavljenja dičnega predsednika „društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ na Najvišjem odlikovanji in sicer: g. Peter Mayr ml. 9 K; g. Drukar 4 K; g. dr. Prevc 4 K; g. C. Pirc 4 K; g. V. Majdič 4 K; g. Ferd. Sajovic 4 K; g. Zotman 2 K; g. dr. Šavnik 4 K; g. F. Novak 1 K; g. V. Globočnik 4 K; g. dr. Globočnik 2 K; g. dr. Babnik 2 K; g. J. Rakovec 2 K; gđe. Gabrijela 2 K; zapuščina ranjkega učitelja Leopolda Cveka 40 K; g. Guštin Milan, učitelj na Jesenicah 3 K; Blodkov Čibor 1 K; g. Koželj Gregor, učitelj p. Št. Gotardu 2 K. Učiteljstvo mestne nemške dekliške šole kot odkup novoletnih voščil 9 K; g. Franc Kokalj, učitelj na II. mestni šoli v isti namen 1 K (druge darovalce II. mestne šole, katerim se je pridružila tudi č. gospa F. Bahovec, glej v 1. številu); g. Miha Debelak, učitelj v Kovorji, letnino 2 K; vč. g. kanonik B. Elbert za „Domačo vzgojo“ 6 K po g. Fr. Raktelju. G. Mat. Petrič, učitelj v Strugah, 10 K.

Za Matej Močnikov spomenik: G. Josip Ciperle, meščanski učitelj na Dunaju 10 K.

Osobne vesti. G. Franc Zaman, učitelj na Ubelskem, je imenovan nadučiteljem v Hrenovicah, učitelj g. Otmar Herbst pa učiteljem v Lienfetdu. Učitelja na mestni nemški dekliški petrazrednici v Ljubljani gg. Josip Janovsky in Avgust Kleč sta bila premaknjena, prvoimenovani iz II. v I. plačilno vrsto, drugoimenovani iz III. v II. plačilno vrsto. Gdč. Iv. Zorič, def. podučiteljica na Teharjih, postala je na svojem mestu učiteljica; gdč. Ana Kučera pa suplentinja v Prožinu; g. J. Tratar, okr. pom. učitelj, poslan je suplirat na novo šolo v Žusem (Šmarje); g. H. Žmavc (iz Griž) pa k Sv. Petru v Sav. dolini. Goriško mestno starašinstvo je imenovalo v svoji zadnji seji gospoda Ivana Kraševca definitivnim učiteljem v Starigori. G. Iv. Brinšek, podučitelj v Soštanju, dobil je učiteljsko mesto, gospa Marija Brinšek, sedaj v Škalah, pa podučiteljsko službo v Kostrivnici p. Rogatcu. Zač. podučitelj g. Jos. Kitek postal je def. učitelj v Žitalah, gdč. Mar. Strnad, učiteljica pri sv. Ani na Kreinbergu, je imenovana za učiteljico pri sv. Jakobu v Slovenskih goricah.

Novе šole. Deželni šolski svet je v zadnji seji sklenil ustanoviti dvorazrednico v Podžagi pri Velikih Laščah in jednorazrednico v Kokri.

Kedaj pridemo pa učitelji na vrsto? Vlada pripravlja veliko reorganizacijo poštних uradov na deželi. Poštariji postanejo uradniki in bodo spadali v 9, 10. ali 11. činovni razred. Voditelji večjih pošt dobe naslov višjih poštarjev in se uvrste v 8. čin. razred, za poštne ekspeditorje pa se ustanovi poseben (12.) činovni razred. Vso to reorganizacijo hoče vlada izvršiti že s 1. mal. srpanom, zajedno pa odpraviti pristojbino 1 kr. za vsako dostavljeno pismo. — Za vse stanove se skrbi, le za ljudskega učitelja se pa ne zineni živ krst. Ljudskega učitelja poznajo le tedaj, kadar mu je treba naložiti kako novo breme; v tacihi slučajih ga hočeta imeti za svojega dežela in država, kadar mu je pa treba pomagati gumno, ga pa nihče neče poznati. Če se pa hočemo potezati za stanovske koristi, nam pa vežejo roke! Res preistinit je pregovor: Quem dii odere...

Stoletnica cesarske pesmi. Dné 12. svečana leta 1797. igrala se je prvič na dvoru cesarska pesem Josipa Haydna, in to na rojstni dan casarja Frana. Kakor znano in dokazano, melodija je slovanska in jo je Haydn le umetno uporabil.

V Belgiji se učiteljem slabo godi. Nova vlada je zapodila 1047 svetnih učiteljev iz službe in 3000 učiteljem pa znižala plače; nasprotno je pa ustanovila na novo 638 redovnih šol ter namestila 1409 šolskih bratov in sester, od kojih več nego 1000 nima nikakoršnega izpita učne usposobljenosti.

Učitelji na Turškem imajo kaj težavno stališče. Vlada jih dolži, da so spridili mladino in zasejali med njo puntarske ideje. Naučno ministerstvo je zaukazalo vsem šolskim vodjam, naj dajo zapreti vse učitelje, kateri kritikujejo oblastvene naredbe. Pričakovati je, da kmalu več učiteljev utaknejo v ječo. — Da so učitelji pri vsem tem nedolžni, vé pač vsakdo, kdor pozna turške razmere. Naučno ministerstvo se je s tem ponizalo v nekaj oddelek policije. Časti Turčiji ta naredba ne dela in obsojajo jo celo omikanejši Turki. Sicer bi pa tudi v nekaterih evropskih državah učiteljem najraje zamašili usta. V Belgiji učiteljev ne zapirajo, temveč ga samo iz službe poženo, če je toliko predrzen, da bi kaj kritikoval delovanje vlade. Pa tudi v Avstriji bi nekateri najraje učiteljem zabranili vsako svobodno mišljenje in marsikak učitelj je že moral mnogo pretrpeti zaradi svojega prepričanja. — Učitelj je bil in bo uboga para.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje. 1897. Sestavil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik Popotnikov v Mariboru. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. 1896. Str. 213. Razen koledarja obseza lično natisnjena in jako elegantno vezana knjiga še rodopis cesarske rodovine, statistične podatke o avstrijsko-ogorski monarhiji in o mestih in trgih na Slovenskem, imenik članov in odbornikov „Zaveze“, zapisek najvažnejših perijodičnih uradnih opravkov šolskih vodstev in krajin šolskih svetov in določbe glede šolskih praznikov, nadalje imena v ministerstvu za uk in bogocastje delujočih uradnikov, imena članov dež. šolskih svetov, okrajnih in mestnih šolskih svetov ter izpraševalnih komisij, potem pa natančen imenik vseh učiteljev in učiteljic. Vsakemu imenu je dodano, kje in kdaj je bil dotičnik rojen in od kdaj službuje. Šole so razvrščene po deželah in po okrajih, dodan je pa tudi abecedni imenik šolskih krajev in učiteljskega osobja. Cena lično v platno vezanemu koledarju je 1.40 gld., z zlato obrezo 1.50 gld., v usnje 1.70 gld., z zlato obrezo 1.80 gld. Koledar, kojega smo po preteku dveh let že komaj pričakovali, bode prav dobro služil ne učiteljskemu osobju, ampak tudi šolskim oblastvom, posebno krajnim in okrajnim šolskim svetom, katerim ga torej najtopleje priporočamo. Denar je poslati naprej po

nakaznici „Goriški tiskarni A. Gabršček“ v Gorici; brez denarja g. založnik načelno ne pošlja koledarja nikomur, ker noče imeti pozneje sitnobe z morebitnim nehvaležnim terjanjem.

Okrožnica iz „dobrih starih časov“. Glasilo šlezijskega deželnega učiteljskega društva „Schlesisches Schulblatt“ prijavlja v 1. svoji letošnji številki nastopno okrožnico, iz koje lahko vsakdo posname, kako se je godilo učiteljstvu v „dobrih starih časih.“ Okrožnica slove doslovno:

Currende: „Es gelangen nicht selten Klagen über subordinations- und respectwidriges Benehmen von Seite des Schulpersonals gegen Pfarrer, Katecheten und sonstige Priester zu den Ohren des Ordinariats, Klagen, die es nur zu sehr ausser Zweifel setzen, dass stolzer Dünkel und Anmassung des Lehrpersonals bei den deutschen Schulen ihr untergeordnetes Verhältniss gegen Priester nicht erkennen und gehörig würdigen lassen.“

Das Ordinariat findet sich deshalb veranlasst, den Schuldistrictsaufsehern aufzutragen, bei Schulvisitationen sowohl als bei jeder anderen Gelegenheit diesem Lehrpersonale ihr untergeordnetes Verhältniss gegen die Geistlichkeit nachdrücklich ans Herz zu legen und streng darüber zu wachen, dass den Priestern die ihnen gebührende Ehrfurcht und Achtung in und ausser der Schule von dem Lehrpersonale erwiesen werde, vorkommende Fälle eines subordinations- und respectwidrigen Benehmens aber streng und nöthigenfalls nach der Grösse des Vergehens oder nach der Unverbesserlichkeit der Individuen selbst mit Entfernung solcher Individuen zu ahnden.

Zwischen Lehrern und Geistlichen kann nie ein coordinirtes Verhältniss stattfinden; schon die priesterliche Würde erhebt den Geistlichen über das Lehrpersonale, das seelsorgliche Verhältniss weist dem Lehrpersonale nicht weniger seinen untergeordneten Rang an. Der Pfarrer ist überdiess von dem Gesetz zum ersten und unmittelbaren Vorsteher der Schule ernannt, und auch in dieser Beziehung wie in der Eigenschaft des Katecheten ist dem Lehrer ihr untergeordnetes Verhältniss gegen den Priester in dem Gesetze angewiesen. Ueberdiess sind es die Lehrer, von denen man als vorzüglicheren Pfarr- und Gemeindegliedern sowohl, als vermöge ihres Amtes und ihres Verhältnisses zur Gemeinde zu fordern und zu erwarten berechtigt ist, dass sie nicht bloss durch Lehre, sondern auch durch Beispiel dahin wirken werden, auch die Gemeinde in ihrem pflichtmässigen Verhalten gegen ihre Priester und Seelsorger zu erhalten und zu bestärken.

Die genaue Beobachtung dieses ihres pflichtmässigen Benehmens gegen ihre Priester und Seelsorger gehört wesentlich mit zur Moralität des Lehrpersonals und muss, wie Moralität überhaupt, eine wesentliche Rubrik der ihnen zu ertheilenden Zeugnisse sein und in denselben stets ausdrücklich und gewissenhaft bezeugt werden, ob und wie dieses Verhältniss von demselben beachtet worden sei.

Bischöfliches Consistorium Linz, den 7. September 1834.“

Prošnja do slovenskih radoljubov! Preteklo je že nad leto dni, odkar je vrli učitelj in nadarjeni skladatelj Andrej Volarič izdihnil svojo blago dušo. V Devinu, na obali Jadranskega morja, počiva oni, ki se je gmotno, duševno in telesno daroval za svoj narod, a „ne rezani kamen, ne lavorjev šop ne kaže, ne pravi, kje njegov je grob“. Ni nam potreba ocenjevati ranjkega Volariča kot skladatelja, saj ga je narod najbolje sam ocenil s tem, da so se mu njegove skladbe tako prikupile, kakor malokaterega slovenskega skladatelja. Živ spomenik si je tedaj postavil že sam, a kdo naj mu postavi pa kamenit? V Kobaridu se je rodil, tu je sedel prvič in zadnjič k glasoviru, tu je začel skladati prve pesmi in tu vglasbil zadnje pesmi k igri „Materin blagoslov“; tu je nastopil kot pevovodja pri prvi veselici, deloval leto za letom skoraj pri vseh veselicah in v Kobaridu vodil zadnjo veselico. Kobarid je tedaj prvi poklican in dolžan, skrbeti mu za dostojen nagroben spomenik. Ni pa delal samo za Kobarid, ampak tudi za narod; njemu je posvetil vse svoje telesne in duševne moči, zato je tudi ves slov. narod dolžan k temu pripomoči. Kobaridska „Čitalnica“ je zato sklenila pri zadnjem občnem zboru, postaviti s pomočjo slovenskega naroda ranjkemu Andreju Volariču dostojen nagroben spomenik. V to svrhu je bil izbran poseben „Odbor za Volaričev spomenik“. Ta odbor se obrača tedaj z uljudno prošnjo do našega učiteljstva, narodnih društev in vseh slovenskih radoljubov, da bi s poljubnimi doneski pripomogli, da se postavi dostojen nagroben spomenik v trajen spomin imenu ranjkega Volariča.

Doneski, kateri se objavijo v „Soči“, naj se pošljejo na naslov: Jos. Rakovšček, učitelj v Kobaridu. Druge časopise uljudno prosimo, da to prošnjo ponatisnejo.

V Kobaridu, dné 28. grudnia 1896.

Odbor za Volaričev spomenik.

Anton Miklavič, Fr. Miklavič, Josip Rakovšček.

„Slovenka“. — Dobili smo na ogled 1. štev. novega in prvega slovenskega ženskega lista „Slovenka“, kateri je z novim letom počelo izdajati upravnništvo „Edinosti“

v Trstu. „Slovenka“ prinaša našemu ženstvu razun poučnih in zabavnih spisov tudi sestavke o gospodinjstvu, o hiši, o modi itd. Bavila se bo sploh z vsemi v ženske stroke spadajočimi predmeti. Izhajala bo vsakih 14 dni in stala za naročnike „Edinosti“ le 2 gld., za druge pa 3 gld. na leto.

Slovenskemu ženstvu priporočamo kar njo topoleje ta prvi jedini list, v katerem more najti vsaka zavedna Slovenka mnogo za njo zanimivega berila v zabavo in pouk. Naročnino sprejema upravništvo „Edinosti“ v Trstu.

Ljudevit Modec †. Hrvatsko učiteljstvo je zadel prve dni tega leta bridki udarec; dne 5. t. m. je legel namreč v zemljo velezaslužni delavec na ljudskošolskem polji, pedagog in pisatelj Ljudevit Modec v 58. letu svoje starosti. Ranjki je deloval v Zagrebu kot učitelj na kapiteljski šoli, pozneje na višji dekliški šoli in na preparandiji. Ko se je l. 1875. preosnovalo hrvatsko ljudsko šolstvo, je bil imenovan ravnateljem moškega in ženskega učiteljskega; kot tak je bil premeščen v Petrinjo, kjer je deloval od l. 1890. do svojega vpokojenja l. 1893. Ljudevit Modec je deloval poleg svojega uradnega posla mnogo na literarnem polji hrvatskem. Urejeval je celih 22 let, do svoje smrti, glasilo hrvatskega učiteljstva „Napredak“, kateremu je bil ob jednom tudi najmarljivejši so-trudnik. Izdal je čitanki za II. in III. razred ljudskih šol. Bil je poleg Deželič-a sodelavec pri izdavanju hrvatsko-nemškega besednjaka, katerega je uredil zaslužni hrvatski pedagog Ivan Filipović in ga izdal l. 1870. V zadnjem času je sodeloval pri „Ped. enciklopediji“, katerega dela je izšel do sedaj 2. zvezek. — Za ranjkim ne žaluje samo vdova s peterimi otroci, od katerih delujejo dve hčeri kot učiteljici in jeden sin kot učitelj med hrvatskim narodom, ampak to bridko izgubo obžaluje vse učiteljstvo, ne samo hrvatsko, ampak tudi slovensko, ki je vedno bratovsko spojeno z njim, bodisi v veselji — hodisi v žalosti.

Blagemu ranjkemu pa: „Lahka zemljica!“

—c.

Čuden slučaj se je pripetil v Glogavu. Učenka 3. razreda dekliške meščanske šole je nenadoma izgubila govor. To svoje strašno stanje je zapisala učitelju na tablo. Ta jo je poslal takoj v spremstvu na njen dom. Zdravnik je konstatoval, da je ta slučaj posledica pomanjkanja krvi in nervoznosti. S pomočjo elektrike je deklica kmalu pričela zopet govoriti.

—c.

Prošnja. V predpustnem času smo, v času veselic: zato prav uljudno prosimo gospode tovariše in gospodične tovarišice, priredite vsaj po jedno veselico s tombolo našemu društvu v korist! Le tako nam bode mogoče prej uresničiti blagi namen društva našega. Zavedajmo se vendar dolžnosti do samega sebe in do svojih otrok! Prosimo prav lepo!

Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta.

Naznanilo: 8 popolnih nevezanih letnikov „Učit. Tov.“ od 1884—92, potem 3 nevezani letniki „Popotnika“ 1890—92 in 9 trdo vezanih letnikov „Učit. Tov.“ od 1861—69 so na prodaj za 12 gld. Kje? pove uredništvo „Učit. Tov.“

Listek upravništva. Kljuge pritiskam zopet — — kljuge, drage tovarišice in tovariši, in sicer na Vaših lastnih durih! — Vem sicer, kak posel je to, vendar Vas prosim, da me ne odganjate osorno — lahko pridete tudi Vi v enak položaj! Urednik mi je zabičeval, da naj bom kratek — — evo me!

Posebno naključje mi je naložilo posel upravnika in blagajnika pri našem listu. Glejte, o tem pa nimate Vi niti pojma, kako težaven posel da je. Vi si mislite: Blagajnik — — blagajnik — — le denar prejemat in vsake kvatre kako beležko napraviti — — ej blagajnik bi hotel biti tudi jaz!

Tako sodite Vi, tako sem sodil tudi jaz, a ne sodim več! Komaj nekaj dni sem kaj prejemam Vaš denar, a že zrem plahega lica v bodočnost, ko prelistavam čemer „črno knjigo“, iz katere mi zevajo strašče praznote poleg Vaših imen! Kako malo dobrih del je napisanih v tej knjigi življenja! — In kako vse premalo dela imam jaz v tej knjigi! Zdi se mi, da je moj prednik menda nalašč pozabljeval zabeleževati „pridno pošiljane“ zneske leta in leta! Ali — — da bi Vi morda res ne bili pošiljevali zapadle naročnine? Menda vendar ne!

In koliko praznih listov ima ta knjiga, koder bi bilo prostora za toliko in toliko znanih tovarišic in tovarišev! Ej, da je ta knjiga polna pridno plačujočih naročnikov!

Res je: ta ima bolezen v hiši, oni obilo družino in vsi pa imamo slabe plače. Dostikrat je res težko tudi še tako mal znesek utrpeti, a ni drugače — — mora biti! Vsak stan ima že svoj list, kateri povzdiga glas v njegovo korist, jedino mi naj bi ga ne imeli? — Vse se združuje, jedino mi naj bi živeli razkropljeni? — Nikakor ne! — Mogočno število nas je, upoštevali bodo i nas, le združimo se v jedno celoto! „Tovariš“ pa naj bode naše jedinstvo, tu povzdigni slednji svoj glas šoli v blagor, stanu v korist.

Jednako zastopa „Tovariš“ zadeve učiteljev kot zadeve učiteljic. Torej — — go-spice — — ne tako trdosrčne! Oklenite se i Ve lista, potem lahko zahtevate, da se po-

teguje jednako za Vas. Saj reči moram: kar je naročnic, pridne plačnice so, samo malo jih je!

Torej tovarišice in tovariši — — — ne vračajte mi lista brez denarja! Da pošljete le denar, list lahko obdržite. Nikakor mi pa ne obdržite lista brez denarja! — Le, ako se odločno izjavite, da dolg v kratkem poravnate, imeti hočem potrpljenje!

Joj — — predolg sem že, pa Vam še nisem povedal, da moram še ves račun za zadnje četrletje poravnati! In ta račun ni mal! Za božjo voljo, tovariši, ne pustite me na cedilu! Sam svojih skrbi inam dosti in sedaj pa še te?!

Sicer pa, tovariši, imejte potrpljenje z menoj! Ob pričetku leta je že mnogo posla za vajenega upravnika, kaj šele zame praktikanta! Trudil se pa bodem, da ustrezam vsem, osobito novim naročnikom! — Ko bi kdo lista ne prejel, blagovoli naj takoj reklamirati, saj je odprta reklamacija poštne prosta.

Predstavil sem se Vam, ne preostaje mi drugega, kot da Vam kličem: Spominjajte se Vi mene z malo pošiljativjo tolikrat, kolikor se bodem jaz Vas — — brez pošiljatlje! Z Bogom!

Barje, 10. prosinca 1897.

Fran Črnagoj.

Listnica upravnništva. Prvo in drugo številko smo poslali vsem tovarišem s Kranjskega in mnogim izven Kranjske na ogled. Kdor lista ne misli naročiti, blagovoli ga naj vrniti, ker nam prvih dveh številk primanjkuje. Komur pa list ugaja, naj nam blagovoli vsaj po **dopisnici naznaniti**, da ga **želi prejemati**. Tretjo številko dobe **izključno le naročniki**. — Naročnike uljudno prosimo, da nam blagovole poslati vsaj **delne zneske** naročnine, ozir. dolga.

Nekaj številčk lista vrnilo se je s pošte brez ovitkov, torej neodposlanih. Kdor naročnikov lista ni prejel, naj ga blagovoli reklamirati — **odprte reklamacije so poštne proste**.

Za gospode, ki se osebno mude v Ljubljani, posreduje glede naročnine uredništvo; istotako tudi za ljubljanske naročnike.

Še jedenkrat: denarja želi blagajnik! Z blagajničnim primanjkljajem je le težko ustrezati vsem zahtevam.

Fran Črnagoj.

Listnica uredništva. G. J. R. v M.: Prosimo nadaljevanja. — G. M. K. v Št. P.: Dopis bi imel večji uspeh, če ga pošljete jednemu naših dnevnikov ali tednikov. — Članek „Naš sovražnik“, kojega vsebino smo posneli iz glasila nemško-avstrijske učiteljske zveze „Deutsch-oesterreichische Lehrer-Zeitung“ in iz glasila šlezij-skega deželnega učiteljskega društva „Schlesisches Schulblatt“ smo morali ustaviti. — **Napredni učitelj:** Preskrbite si „Deutsch-oesterreichische Lehrer-Zeitung“ (Dunaj V./2 Diehlsgasse 52) in „Freie Lehrerstimme“ (Dunaj XIV./1 Stättermayergasse 33). Prvi list (2 gld. na leto) ima danes 12000, drugi (tudi 2 gld. na leto) pa 2300 naročnikov. Tu boste videli, s kakim orožjem in pogumom se bojuje nemško avstrijsko učiteljstvo za novo šolo ter za duševne in gmotne interese našega stanu. — G. F. Š. cand. iur. na D.: Imamo vezane roke; zato smo morali dopis odložiti; več pismeno. — G. J. K. v S.: Prihodnjič.

Zahtevajte svinčnik in užigalice „Družbe sv. Cirila in Metoda!“

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na 1 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod Fran Črnagoj v Ljubljani (na Barju).

Vse pošiljatlje naj se pošiljajo franko. Oznani in poslanice se računijo za celo stran 10 gld., pol strani 6 gld., $\frac{1}{8}$ strani 4 gld., $\frac{1}{4}$ strani 3 gld., $\frac{1}{8}$ strani 2 gld. Manjši inserati po 15 kr. petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisk R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.